

L'espia abandonat

John H. Richardson

Va ser un escàndol nacional, el primer d'aquest tipus. Un alt càrrec posà en evidència un oficial veterà de la CIA en la premsa americana. La història va anar de periòdic en periòdic. L'oficial va perdre la seua feina, i es va fer fonedis. Sis dies després, un grup de republicans conservadors del Comitè de Relacions Externes del Senat va posar contra la paret el secretari de Defensa, demanant que refutara, punt per punt, una sèrie d'acusacions en contra de l'oficial realitzades de manera anònima als mitjans de comunicació. Els senadors també s'enfadaren per la guerra que havia començat. Per què hi anaven els Estats Units sols, fingint rebre ajuda d'altres països?

Aviat el senador demòcrata Thomas Dodd va demanar emprendre accions contra la font oficial que havia filtrat la notícia, estenent així la lluita als dos partits. "L'oficial que ha filtrat aquesta història és culpable de violar tant les regles de seguretat com l'ètica que hauria de prevaldre entre departaments governamentals -va dir Dodd-. L'oficial hauria de ser identificat i retirat."

Era l'any 1963. L'oficial de la CIA acusat era el meu pare, John H. Richardson.

La filtració amagava un conflicte entre polítiques alternatives. Havien de donar suport als Estats Units un cop d'estat contra Ngo Dinh Diem, el president de Vietnam del sud? Aquest president era tan impopular que els budistes s'autoimmolaven pels carrers, i ell semblava deixar perdre l'esforç que s'havia fet després de la guerra. D'altra banda, ell havia estat el nostre aliat durant quasi una dècada, i no hi havia cap garantia que els generals que el volien fer fora foren millors.

Amb el president John F. Kennedy nedant entre dues aigües, Averell Arriman i altres pesos pesats del Departament d'Estat pressionaven perquè es fes el colp d'estat. La CIA i els militars s'hi oposaven. Kennedy va ajornar la decisió i intentà immunitzar-se políticament nomenant un republicà de sang blava com a nou ambaixador, en Henry Cabot Lodge Jr.

Dies després d'arribar a Saigon, Lodge va demanar un canvi polític dràstic. Però el meu pare, el cap d'aquesta base de la CIA, era un dels majors partidaris de Diem. En les seues notícions a Washington demanava paciència: "La nostra impressió és que hi ha pocs punts de no-retorn a l'Àsia."

En aquells moments el meu pare tenia una experiència com a espia de quasi vint anys. Havia entrat a la CIA en l'època en què aquesta encara s'anomenava Strategic Services Unit, encapçalant la seua primera base a Viena durant la postguerra, i més tard va manipular les eleccions a Grècia i a les Filipines. Va estar tan implicat en la guerra Freda que una vegada va demanar ser descendit d'una feina que el podia haver portat al capdamunt de l'agència per tornar al treball de camp.

Lodge va intentar desfer-se del meu pare escrivint cartes d'amagat al president, les quals enviava com a correu personal. Però el cap de la CIA, John McCone, es va oposar a aquesta idea advertint Kennedy que Lodge tenia tantes ganes de fer un colp d'estat que podia actuar unilateralment. Inmediatament el secretari d'Estat, Dean Rusk, va enviar Lodge instruccions

perquè no simulara cap complot de cop d'estat "i ens deixés prendre a nosaltres les decisions". Lodge va agafar la resposta com una qüestió personal, i va escriure amargs comentaris sobre la CIA en les seues anotacions privades.

Va ser llavors quan un periodista va anomenar el meu pare. Richard Starnes, un obscur redactor de *The Washington Daily News*, va informar que el cap de la base de la CIA a Saigon, un oficial anomenat John H. Richardson, havia refusat dues vegades complir ordres explícites de Lodge. "Un alt càrrec d'aquí, un home que ha passat gran part de la seua vida al servei de la democràcia, comparà el creixement de la CIA amb un tumor, i afegí que no estava segur ni tan sols que la Casa Blanca poguera controlar-lo", va escriure Starnes.

Aviat la història va aparèixer a tot arreu. El periòdic *The San Francisco Chronicle* va acusar el meu pare d'intentar manipular la política americana; *The New York Times*, de prevaricació. El *Washington Post* pràcticament el va titllar de traïdor, alegant que "la veritable raó per la qual el cap de la CIA John Richardson havia estat retirat del Vietnam del Sud era el descobriment que havia estat informant el germà del president Diem, Ngo Dinh Nhu, sobre el que els seus oponents pensaven del govern.

Quan les notícies colpejaren Saigon, el meu pare es va quedar garratibat. El seu nom apareix a la premsa, acusat d'in-subordinació... Era la pitjor cosa que li podia haver passat. Va volar cap a Washington i es va amagar. En tot el món els titulars deien "Cap de la CIA, retirat" i estaven situats al costat de les fotografies d'un monjo budista anomenat Thich Quang Hung autoimmolant-se fins a la mort.

Menys d'un mes després d'això, els soldats rebels prengueren el president Diem i el seu germà, els ficaren dins d'un camió i els dispararen un tret al cap. És gairebé segur que l'assassinat es va cometre sota les ordres del nostre nou aliat, un general conegut amb el nom de Big Minh (el Gran Minh).

Mentrestant, als Estats Units el meu pare llegia els diaris i reflexionava sobre la seua causa perduda. La CIA li va donar una medalla i un càrrec de cert nivell, per treure-se'l del damunt. Però documents desclassificats de l'agència mostren com el meu pare pressionava els seus supervisors perquè li donaren una nova destinació. "Matt diu que en el fons Jocko realment vol tornar a l'estranger", deia un. I un altre: "Jocko ha parlat amb Dick Helms sobre una possible assignació a l'estranger. Dick li donà esperances però no desitja que Matt posposara la seua jubilació."

El meu pare mai no es va recuperar d'aquell incident. Però el temps, d'una manera terrible, li ha donat la raó. Després, no poguérem trobar un col·laborador estranger fort i obedient, i això significa que el teníem, i ho engegàrem tot a rodar. Cinquanta-vuit mil americans morts després sembla que ajuda a traure una altra conclusió: quan "fonts oficials" forcen els oficials de la CIA a canviar les seues ordres, aneu amb compte.

John H. Richardson és l'autor de 'My Father the Spy: An Investigative Memoir' The New York Times - EL TEMPS Traducció: Maite Insa